

Ustaški pozdrav »Za dom spremni« ponovo je prošloga tjedna bio izvikivan u Hrvatskoj, korišten je prilikom obilježavanja praznika Dana pobjede i domovinske zahvalnosti i Dana hrvatskih branitelja, bio je masovno izvikivan na koncertu Marka Perkovića Thompsona u Splitu u nedjelju 4. kolovoza.

Marko Skejo, marljivi promotor ustaškog pozdrava sa splitskom adresom (pri čemu bi, da se ustaše pita, Split bio talijanski grad, ali Skejo se ni na to ne osvrće) i zapovjednik IX. bojne »Rafael vitez Boban« HOS-a, izjavio je da je »Za dom spremni« pozdrav identičan pozdravu »Hvaljen Isus i Marija«.

Propusti policije

Policija na te događaje nije reagirala ni mlako, zaključila je da neće podnositi nikakve prijave, uz argument da joj, kada podnese prijave, te prijave padaju u prvostupanjskim presudama. Neke padaju, neke (zna to Josip Šimunić) baš i ne, ali postoji sudska instanca i nakon prvostupanjske koju policija očito zanemaruje. Premijer Andrej Plenković je konstatirao da bi u takvim situacijama trebala reagirati policija, a potom, ako se tako procijeni, i sud.

- Koliko shvaćam, policija stalno ponavlja da bez obzira na brojne aktivnosti koje pokrenu, na kraju ne završi kako su mislili, kazao je prije nekoliko dana premijer i dodao da policija, kada misli da je bilo prekršaja, mora reagirati. Policija bi inače trebala reagirati kada je bilo prekršaja, a ne kada ona misli da ga je bilo.

Oglasila se ponovo i pučka pravobraniteljica Lora Vidović. Zaključila je da je odluka policije da ne podnosi prijave zbog izvikivanja »Za dom spremni« politička i nije utemeljena na zakonu i dodala da »ne može policija odlučivati kada hoće, a kada neće prijavljivati«.

Dapače, upozorila je da policija ne ulaže žalbe na prvostupanjske presude i svojim je propustom sama kreirala praksu na koju se sada poziva. Pučka pravobraniteljica osvrnula se i na Dokument dijaloga koji je djelo Vijeća za suočavanje s posljedicama vladavine nedemokratskih režima, a koje je kao posebno, ad hoc tijelo, formirao premijer Plenković zbog postavljanja spomen-ploče na kojoj je ustaški pozdrav pripadnicima HOS-a u Jasenovacu, i zaključila da taj dokument, pa ni njegova preporuka da se pozdrav »Za dom spremni« dopusti prilikom komemoriranja branitelja koji su pod oznakama HOS-a poginuli u Domovinskom ratu, nije izvor prava i ne obvezuje policiju.

Antifašistički karakter

Na Dokument dijaloga, objavljen koncem veljače prošle godine, povremeno se poziva i Plenković, ali taj dokument je dao, kako u njemu i piše, »temeljna polazišta i preporuke«, a ne gotova rješenja. Dakle, Plenković bi na temelju tog dokumenta trebao djelovati, a ne se na njega tek pozivati. Na temelju tih polazišta i preporuka trebalo je, ili se moglo, učiniti nešto po pitanju zakonodavstva, kulture sjećanja, nastavnih planova i programa, ujednačavanja sudske prakse.

Otprilike godinu i pol nakon što je Vijeće objavilo svoj Dokument dijaloga, u javnosti vlada dojam da je ono time dopustilo, na temelju prakse bi se reklo neograničenu uporabu ustaškog pozdrava. Međutim, Dokument dijaloga zaključio je da je moguća striktno ograničena uporaba tog pozdrava i to »zbog okolnosti vezanih uz Domovinski rat«, odnosno u komemorativnim prigodama koje se odnose na poginule pripadnika HOS-a.

Član Vijeća, ujedno i profesor hrvatske povijesti 20. stoljeća na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, Ivo Goldstein, kazao nam je da se taj dokument u posljednje vrijeme posve krivo interpretira i zapravo izvlači iz konteksta.

U dokumentu je rečeno da se »Za dom spremni« može koristiti u izuzetnim komemorativnim slučajevima. Dokument sugerira i da se donesu određeni propisi, a u ovih godinu i pol dana ništa se nije dogodilo, nikakvi novi propisi nisu usvojeni.

Generalni karakter Dokumenta dijaloga jest taj da potvrđuje antifašistički karakter ove zemlje i to je njegova dominantna poruka, kazao nam je Goldstein i dodao da je upravo zbog toga potpisao Dokument dijaloga.

Drug član Vijeća, profesor na Fakultetu političkih znanosti Nenad Zakošek, također je kazao da se taj pozdrav može koristiti samo u iznimnim situacijama poput komemoracija. Podsjetio je i da se dokument pozvao na Ustav i njegove izvorišne osnove u kojima je navedeno da je hrvatska državna izražena »nasuprot proglašenju Nezavisne Države Hrvatske (1941.) u odlukama Zemaljskog antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Hrvatske (1943.)«.

Problem sudske prakse

Goldstein smatra da je u lijevoj i lijevo-liberalnoj javnosti stvoren pogrešan dojam o Dokumentu dijaloga koji se iščitava vrlo selektivno kao »slobodno vi ustašujte«. Međutim, to nije intencija ni duh dokumenta, potpuno su zanemareni dijelovi dokumenta koji se tiču antifašističke borbe, obilježavanja antifašističkih obljetnica, tako kreiranih nastavnih planova i programa. No, taj dio Dokumenta se ne ostvaruje, njega se ne vidi i zato imamo »u svakodnevnom životu samo ovaj dio ustaševanja«, kazao je Goldstein.

Zakošek smatra da je Vijeće Vladi sugeriralo da zauzme čvršći stav, donese ili u Sabor uputi zakonske izmjene u dijelovima gdje misli da postojeći propisi nisu dovoljno jasni.

- Plenković ništa nije napravio s Dokumentom dijaloga. On je napravio svojevrstni outsourcing, prenio je na takvo tijelo određenu odgovornost i kupio je vrijeme. Ono što je kod Plenkovića i u drugim situacijama začuđujuće jest to da nema konačnog djelovanja, nego stalno nešto prolongira.

To da je »Za dom spremni« legaliziran je suprotno intenciji Dokumenta dijaloga, a Vlada nije iskoristila njegove preporuke, kazao je Zakošek. Posebno problematičnim smatra neujednačenu sudsku praksu, pri čemu je za njeno ujednačavanje zadužen Vrhovni sud.

On smatra da je u dokumentu jasno rečeno da se »Za dom spremni« treba sankcionirati, uz mogućnost iznimke u sasvim specifičnim kontekstima. Takve su preporuke izvedene iz Ustava i u dokumentu je antifašizam afirmiran bez obzira na komunizam.

Za njega je nereagiranje policije na primjedbe pučke pravobraniteljice o »nesankcioniranju ustašluka«, pa i sada u temama koje se tiču imigranata, neka vrsta urote policije koja ne želi reagirati na te primjedbe, a »to je katastrofa«.

Dobili utakmicu

Kada je riječ o načinu provedbe Dokumenta dijaloga, Goldstein se ne osjeća odgovornim. Kazao je da je Vijeće donosilo preporuke, ne zakone. Njemu je, kada je prihvatio poziv da bude član Vijeća, bilo važno da se potvrdi antifašistički karakter Hrvatske i da bi se dobila jedinstvena podrška za dokument, da bi svih 17 članova Vijeća izglasalo dokument, trebalo je napraviti neki kompromis.

- U zadnja 24 sata dogovoreno je da se unese dio o »Za dom spremni« i karakteristično je da i nakon što su digli ruku za taj tekst, sedam članova Vijeća, koje se u javnosti percipiralo kao ljude desnice, od toga ogradilo, kazao je Goldstein i dodao da je njemu bilo važno »nogometaskim rječnikom rečeno, znajući da se ta utakmica ne može pobijediti s 5 -0, pobijediti s 2-1 ili 3-1 i »mi smo tu utakmicu dobili«.

Ta utakmica dobivena je u Dokumentu dijaloga, ali reklo bi se da se na terenu, i zbog grijeha nečinjenja onih kojima je Dokument dijaloga bio namijenjen, ta utakmica gubi.

(preneseno iz Novog lista 12. kolovoza 2019)